

България: Заключение изявление на екипа на мисията по член IV за 2022 г.

15 април, 2022 г

Заключителното изявление очертава предварителните изводи на екипа на МВФ в края на официалното посещение (или „мисия“) най-често провеждана в страна-членка. Мисиите се изпълняват като част от редовните (най-често годишни) консултации по член IV от Учредителния договор на МВФ, в контекста за искане за използване на ресурсите на МВФ (заем от МВФ), като част от дискусиите по програми, наблюдаваните от екипа на МВФ или като част от друг преглед на икономическото развитие от страна на екипа на МВФ.

Настоящото изявление се публикува със съгласието на властите. Изразеното мнение в това изявление е на екипа на МВФ и не непременно представя позицията на Изпълнителния Съвет на МВФ. Въз основа на предварителните заключения от мисията, ще бъде подготвен доклад, който, след одобрение от ръководството, ще бъде представен на Изпълнителния Съвет на МВФ за обсъждане и вземане на решение.

Мисия на Международния валутен фонд (МВФ), ръководена от Жан-Франсоа Дофен, посети София в периода от 5 до 15 април 2022 г., за да проведе консултацията с България по член IV за 2022 г. В края на дискусиата мисията публикува следното изявление:

Предвид несигурната среда, икономическата политика е изправена пред сериозни предизвикателства. Въпреки че възстановяването от предизвиканата от пандемията криза се установи трайно, войната в Украйна се очаква да има сериозно икономическо въздействие, включително чрез забавяне на растежа и ускоряване на инфлацията. Фискалната политика трябва да продължи да предоставя адекватна здравна и икономическа подкрепа, да адресира нуждите, произтичащи от войната, и да отчита неизвестността, като същевременно се стреми да избягва про-инфлационен натиск. Банковият сектор е добре капитализиран, но предвид неблагоприятната среда, финансовата политика трябва да остане бдителна. В същото време политиките трябва да адресират дългогодишните структурни предизвикателства, особено във връзка с повишаването на жизнения стандарт, намаляване на неравенствата и подкрепа на зеления преход. Предвид присъединяването към еврозоната, политиките, които подпомагат сближаването на доходите с партньорите от ЕС, придобиват още по-голяма важност. Планът за възстановяване и устойчивост, подкрепен от европейски фондове, има решаваща роля в тези области. Подкрепяме

съсредоточаването на усилия на властите върху подобряването на управлението и борбата с корупцията.

1. Българската икономика показва устойчивост, преминавайки през поредица от шокове. Благодарение на подкрепата с различни политики, икономиката се възстанови през 2021 г. въпреки бавно отминаващата пандемия и продължителната политическа несигурност, които оказаха отрицателен ефект върху инвестициите. Към средата на миналата година БВП надхвърли нивото си от преди кризата и растежът достигна 4.2% през 2021 г., благодарение на силното потребление, поддържано от значителна фискална подкрепа и динамичен ръст на заплатите, на фона на силното възстановяване на пазара на труда. Въпреки това, както в много други страни, инфлацията се ускори значително, тласкана от прекъсвания на глобалните вериги за доставки, нарастващи цени на суровините, увеличаващи се разходи за труд и стабилно вътрешно търсене. Тя достигна 8.4 процента през февруари 2022 г. и обхвана широк кръг от стоки и услуги.

2. Възстановяването набираше скорост, но войната в Украйна внезапно помрачи перспективите и значително увеличи несигурността.

Икономическите последици от войната ще се материализират предимно чрез по-високи цени на суровините, по-ниско търсене от страна на търговските партньори и въздействие на несигурността върху инвестициите, като едновременно с това трябва да се подкрепят и бежанците. Високата енергийна зависимост от Русия представлява сериозна уязвимост. От друга страна, финансовият сектор има много малка пряка експозиция към Русия или Украйна. Предвид бързото развитие на събитията, е трудно да се предвиди мащабът на въздействието на войната. Растежът се предвижда ориентировъчно да достигне близо 3 процента тази година, докато инфлацията вероятно ще достигне двуцифрени стойности. Рисковете биха могли да влошат перспективите, поради по-силни странични ефекти от войната в Украйна, повторно засилване на заболяемостта от COVID, продължителни прекъсвания на веригите за доставки и по-бързо от очакваното затягане на глобалните финансови условия.

Оказване на фискална подкрепа без увеличаване на инфлационния натиск

3. Фискалната политика трябва да бъде гъвкава предвид голямата несигурност, но вече се очертават някои препоръчителни промени, които могат да се приемат с преразглеждането на бюджета в средата на годината.

Въз основа на нашите макроикономически предположения, бюджетът за 2022 г., приет през февруари, ще доведе до фискален дефицит от около 3 процента от БВП на касова основа, който е сходен с дефицита от миналата година. Тази политика постига добър баланс между подкрепата за възстановяването предвид отрицателното въздействие на войната в Украйна и стремежа да не се подхранва инфлацията. Ще бъде необходимо да се приложи гъвкав подход при планираното преразглеждане на бюджета в средата на годината, тъй като могат да се появят нови нужди и приоритети и да се материализират рискове. Това може да наложи промяна на приоритетите и евентуално разхлабване на фискална позиция в по-

голяма степен от планираното към момента, което ще позволи и ниското ниво на публичния дълг. Като цяло вече виждаме възможности за преразглеждане на структурата на разходите по следните начини.

- Подкрепяме преориентацията на настоящия бюджет към повече публични инвестиции, но мащабът на планираното увеличение спрямо миналата година може да не отговаря на капацитета за усвояване на средствата. Стартирането на новите проекти може да се наложи да се стане поетапно.
- Обратно на това, номиналното замразяване на заплатите, което е заложено в текущия бюджет, може вече да не е желателно при висока инфлация. По-общо казано, политиката на заплатите трябва да се основава на цялостен преглед на заплатите и заетостта в публичния сектор.
- Актуализацията на бюджета трябва да отчете новите нужди, възникващи от войната в Украйна, например по отношение на продоволствената сигурност и предоставянето на решаваща подкрепа за бежанците. Освен това, за да се отчетат евентуални непредвидени разходи, актуализираният бюджет също ще трябва да увеличи резерва за непредвидени разходи.
- Субсидиите за електроенергия за компаниите и временните тавани на цените на енергията за домакинствата помогнаха за смекчаване на въздействието на високите цени. Подкрепата обаче може да бъде адаптирана чрез постепенно изместване от тези съществуващи механизми към пряка подкрепа към домакинствата, които се нуждаят от нея. Това не само би запазило приемливостта на цените на енергията, но би било и по-справедливо, би спомогнало за намаляване на фискалните разходи и би насърчило енергийната ефективност.
- На този етап от възстановяването и предвид недостига на работна ръка, който се появява отново в някои сектори, ние подкрепяме постепенното премахване на схемата за задържане на работни места „60/40“, която изигра ключова роля по време на COVID кризата, но изглежда вече не е необходима.
- Увеличенията на пенсиите и ad hoc добавките върху пенсиите помогна за поддържането на доходите на пенсионерите по време на пандемията, но разходите за тях допълнително оказват натиск върху пенсионната система, която и без това е в структурен дефицит. Цялостният преглед на пенсионната система би спомогнал за разработването на реформи, насочени както към нейната устойчивост, така и към осигуряването на адекватно ниво на пенсиите.

Разширяване на фискалните възможности за насърчаване на по-висок и по-приобщаващ растеж

4. Желателно е в средносрочен план да се планира фискална консолидация, като тя трябва да бъде придружена от реформи както в

приходната част, така и по отношение на управлението на разходите.

Фискалната предпазливост е препоръчителна с оглед на застаряването и свиването на населението, режима на паричен съвет и необходимостта от запазване на буфери в светлината на несигурната външна среда. Възможностите за справяне с дългосрочните социални и инвестиционни нужди могат да бъдат значително увеличени чрез:

- *Преглед на данъчната система за увеличаване на приходите и преразпределението.* Реформата на ниската плоска ставка на данъка върху доходите на физическите лица може да помогне за създаването на фискално пространство и за намаляване на неравенствата. Също така временното намаляване на ставките на ДДС за избрани стоки и услуги, въведено като мярка за подкрепа в условия на COVID, трябва да бъде преустановено, тъй като то няма целеви характер и е регресивно.
- *Повишаване на ефективността на публичните разходи за подобряване на човешкия капитал и насърчаване на по-приобщаващ растеж.* Подобряването на институционалното и административно управление на публичните инвестиции би освободило ресурси за финансиране на поддръжка, развитие на инфраструктура, би спомогнало за увеличаване на усвояването на външни средства и за намаляване на уязвимостта към корупция. Преразглеждането на размера, насочването и състава на социалните разходи би могло да допринесе за намаляване на неравенството в доходите и осигуряването на равни възможности. Повишаването на ефективността на разходите за образование би допринесло за използване на потенциала му за намаляване на неравенствата, като същевременно са необходими и реформи за подобряване на предоставянето на обществени здравни услуги.

Поддържане на бдителност за рисковете във финансовия сектор

5. Надзорът на финансовия сектор трябва да следи за възможно увеличаване на кредитния риск и други странични ефекти от войната в Украйна. По време на пандемията корекциите в политиките във финансовия сектор помогнаха за подкрепа на кредитните потоци и ликвидността на кредитополучателите. Банковият сектор остава добре капитализиран, ликвиден и печеливш. Кредитът за домакинствата понастоящем нараства с бързи темпове, воден от жилищното ипотечно кредитиране, докато фирменото кредитиране остава подтиснато. БНБ реагира правилно, като отмени свързаните с COVID макропруденциални мерки и обяви постепенно увеличаване на антицикличните капиталови буфери. Надзорните органи трябва да продължат да гарантират, че банките ще следят отблизо за възможно влошаване на качеството на активите и ще управляват проактивно необслужваните кредити, тъй като кредитните рискове могат да се повишат под въздействието на фактори като нарастващите цени на суровините, използвани от предприятията, увеличаващи се лихвени проценти, отложено въздействие на оттеглянето на подкрепата, оказвана във връзка с COVID, или поява на дисбаланси в жилищния пазар.

Ускоряване на структурните реформи

6. Фокусът на правителството върху подобряването на управлението и справянето с корупцията е от съществено значение и ние го подкрепяме.

Всъщност подобряването на ефективността на съдебната власт и съдебната независимост и отчетност, заедно с укрепването на правната рамка за борба с корупцията, може да изиграе важна роля за повишаване на етичните стандарти, укрепване на върховенството на закона и насърчаване на по-приобщаващ растеж. Реформите в тази област следва да бъдат придружени от мерки за подобряване на управлението на публичните инвестиции и ефективността на разходите. Продължаващите усилия за засилване на мерките за предотвратяване на изпирането на пари и рамката за борба с финансирането на тероризма също ще допринесат за намаляване на рисковете от корупция и ще допринесат за по-висока финансова почтеност. Освен това подкрепяме реформите за продължаване на привеждането в съответствие на управлението и надзора на държавните предприятия с насоките на ОИСП, съгласно Закона за публичните предприятия, приет през 2019 г. За да се гарантира прозрачност и отчетност,

7. Усилията за оптимално използване на цифровите технологии и насърчаване на иновациите могат да спомогнат за повишаване на икономическия потенциал. Преодоляването на пропуските в дигиталните умения, инвестирането в цифрова инфраструктура и насърчаването на екосистема от дигитални стартиращи фирми са ключови приоритети за подобряване на интеграцията на цифровите технологии в бизнес моделите на фирмите и повишаване на производителността. Подкрепяме текущите реформи в тези области, както и плановете за насърчаване на по-иновативна икономика, включително чрез по-тесни връзки между академичните среди и предприятията.

8. Енергийната политика трябва да балансира нуждите в краткосрочен и средносрочен план. Смятането на ефектите от климатичните промени е важен политически приоритет за България, тъй като нейните емисии на парникови газове са по-високи, отколкото в други страни от ЕС, в сравнение с размера на икономиката, въпреки че през последните години се наблюдава напредък. С началото на войната в Украйна осигуряването на енергийна сигурност чрез алтернативни доставки за минимизиране на икономическите смущения се е превърнало в непосредствен приоритет. Стратегията за декарбонизация на България цели постепенно намаляване на ролята на въглищата, увеличаване на използването на възобновяеми енергийни източници и подобряване на енергийната ефективност на сградите и в транспортния сектор. Ние подкрепяме планираните инвестиции във възобновяемите енергийни източници и енергийната ефективност и следва да бъдат ускорени доколкото е възможно, тъй като те ще помогнат едновременно за подобряване на енергийната сигурност и намаляване на емисиите на парникови газове. След като цените на енергията спаднат, поддържането на стимули за пестене на енергия, инвестиции във възобновяеми източници и намаляване на ролята на въглищата чрез ценови механизми и фискални инструменти ще бъдат от съществено значение за подкрепа на прехода към зелена икономика.